

John Ellis „ГЕРИЛА КРОЗ СТОЛЕЋА”, „Алфа” Загреб, 1979, стр. 274. (превд са енглеског)

Половином 1979. године појавила се код нас, у преводу са енглеског, ова књига енглеског теоретичара *Johna Ellisa* која плени пажњу бојаством материјала и напором аутора да пратећи герилу кроз векове, износећи чињенице и анализирајући догађаје, извуче основне карактеристике и законитости овог облика оружане борбе. *Ellis* прати герилски рат од појаве првих држава и класа преко средњег века, буржоаских и социјалних револуција до герилског облика борбе у XX веку. Највише пажње је посветио XIX и XX веку задржавајући се посебно на анализи гериле у ослободилачким ратовима после другог светског рата.

Књига садржи осам глава, закључак и хронолошки прелед герилских ратова од 516 године п. н. е. до 1975. године у виду таблице где је набројано 123 таква рата. Аутор не искључује да их је било више, али на основу података које је поседовао и узимајући у обзир да су набројани само највећи и најзначајнији остаје поменути број као добар основ за даља проучавања. На крају књиге је дата библиографија на шест и по страна са 236 библиографских јединица.

У првој глави аутор анализира герилске ратове у античком свету. Фокус свог истраживања *Ellis* задржава на герилским ратовима јеврејских племена против грчке и римске доминације, као и на ратовима поробљених народа Средоземља против Рима. У истој глави говори о ратовима у древној Кини и анализира дело „Вештина ратовања” античког теоретичара *Сун-Цу Вуа*. Са обиљем историјских података писац покушава да у тим далеким временима нађе заједничке основе свих тадашњих герилских ратова. Његов закључак је да су сви герилски ратови били дуготрајни, а да је то имало двоструки значај и предност. Прво, да поткопава положај постојећег поретка и друго, пружа герилцима време да изграде своје снаге и полако доведе њихове јединице на одговарајући степен борбене ефикасности.

У другој глави даје герилске ратове у средњем веку и на почетку капиталистичке друштвене економске формације. Хронолошким редом, од пропасти Западног римског царства, аутор прати догађаје, анализира их и указује на закључке које ће изнети у IX глави. Поред историјских метода он се користи и географским методом тако да је у могућности да има срећено излагање, а читаоцу да лакше прати. *Ellis* анализира герил-

ске покрете на Британском острву, где су овакви ратови пре личили на пљачкашке него на ослободилачке, води нас кроз западну и средњу Европу, преко Балкана (са описом хајдучије и налажењем специфичности оваквог отпора против Турака у односу на све остале сукобе у Европи) и завршава тај пут са описом и анализом отпора Хиндуса против Британаца у Индији и изношењем карактеристика рата за независност у Америци (1775—1783).

У трећој глави, под називом „Револуција и царство“, прати герилу у времену од 1791. до 1815. године истичући носиоце оваквих покрета: Имама Шамила, Бүзепи Гарибалдија, генерала Чујкевича, Кутузова и друге. Посебан осврт је теоријско размишљање Карла фон Клаузевица о факторима који су битни за успех гериле; величина земље, растреситост поретка, неизлагање директним сударима са окупацијским надмоћним снагама, карактер народа на подручју ратних операција и конфигурација земљишта.

У четвртој, петој, шестој и седмој глави Ellis описује герилске покрете у XIX веку и између два светска рата, а у глави седмој се задржава на Кинеском грађанском рату. Читаву једну главу је посветио кинеској револуцији што то нигде у овој књизи не чини. Дobar део својих ставова и закључака он износи у овој глави. Очита је намера писца да на примеру једног успешног герилског покрета да све оне елементе који се појављују у сваком герилском рату. По њему су то следећи елементи: „Герилска тактика“, „дуготрајност рата“, „рејони база“, „класно јединство“, „народна подршка“, „политичка контрола“ и „регуларизација покрета“. Све ове елементе ће још једном изнећи у закључцима анализирајући их у међусобном дејству.

У VIII глави приказује герилске покрете у свету после Другог светског рата. Ту су хронолошки дати покрети „Елас“ у Грчкој, хуки на Филипинима, герилски покет на Малаји, ослободилачки рат народа Алжира и ослободилачки ратови народа Кубе и Вијетнама. Поред налажења заједничких елемената свих ових покрета, Ellis даје и неке специфичности борбе појединих народа. Међутим, он се не задржава превише на томе, он упорно тражи заједничке основе герилског рата и ослободилачке борбе. Понекада се читаоцу намеће закључак да он поистовећује ова два облика отпора и то може бити једна од замерки писцу.

Све што је речено у Закључку заснива се на најављеним закључцима у претходним главама. Ellis, на основу заједничких карактеристика, тражећи их кроз историју герилског покрета, износи компоненте сваке герилске борбе на којима се мора заснивати. Један од најчешћих и најважнијих фактора герилског отпора јесте да има директну или индиректну помоћ регуларних јединица. „Чак би се и Тито, када је његова борба била далеко неовиснија, тешко одржао да нацисти нису морали своје главне снаге држати против Совјета и у Француској пред опасношћу стварања другог фронта“, каже Ellis, чиме потврђује да герилски покрет не сме никада отворити фронт и прећи на директни судар са далеко моћнијим и боље опремљеним противником. Он тврди да циљ герилске борбе није кратког даха, напротив.

Друга важна компонента јесте појам „уточиште“ и „рејони базе“. Ако устаници не желе бити „скиталачки разбојници“, неопходно је потребно да имају неко подручје (најпре у својој земљи) у којем могу бити релативно безбедни од непријатељевог прогона и проитвнапада. Одавде извучи следећи закључак да је то лакше наћи у великим земљама и где је велика разноликост терена. Сваки је покрет користио оно што му пружа сопствени терен; шуме и џунгле — Волски у рату са Римљанима, и Нормани у стогодишњем рату; пустињу — јеврејска племена, Лоренс од Арабије, алжирски борци у ослободилачком рату против Француске; баре и мочваре — индијанска племена Семиноле против белих насељеника, народи Индокине у антиколонијалном рату (у делти Меконга), итд. Било би једнострано овако тврђење, али Ellis не би био добар познавалац гериле ако не би погледао да такве „предности“ могу бити сметња герилцима. Узимајући пример партизанског рата у Југославији и цитирајући друга Тита он аргументовано тврди да терен некада више одмаже него што помаже герилцима. У даљем тексту писац се поново враћа питању рејона базе и повезаности герилског покрета са народом. Само што та веза не сме остати пасивна као што су чинили хајдучи у југоисточној Европи и торији у Ирској, већ морају тежити омасовљењу покрета укључивањем широких народних маса. Овде Ellis добро примећује када упозорава да није довољно само опскрба герилаца храном од народа, него и *класно јединство* које мора владати у рејонима базе. Овом спознајом упозорава и на важност разлике између основних типова герилских ратова — грађанских и национално-ослободилачких. За ове последње каже да се у њима непријатељ може лако идентификовати као странац и да то изврсно служи за основу националног уједињења и стварања националног осећања. Национално осећање може герилски вођа да искористи на два начина. Први је да „заглади многе пукотине у социјалној структури становите нације“. Други је да се умање импликације политички далекосежних друштвених реформи. Аутор добро примећује када тврди да је веза са народом један од основа успешне герилске борбе. Та веза се не може силом успоставити, тј. да народ силом придружи герилском покрету. Ellis користи термин „уверавати“ када говори о методама привлачења народа герили. Само што покрет не може остати на томе. Неопходно је потребно да буде масован.

Следећи закључак аутора је да герилци морају имати снажну *војно-политичку организацију*. Ово изводи из искуства кинеског, југословенског и вијетнамског ослободилачког рата. Без повезаности свих структура друштва, које примећује герилски облик отпора, нема успеха. Наводећи пример Маја индијанаца, где су уске, затворене селачке заједнице онемогућавале стварне заједничке политичке платформе, он даје аргуменат за претходно изнету тврдњу. Без заједничке политичке платформе нема ни ширине покрета. Без широког, масовног покрета, устаници неће имати успеха и унапред су осуђени на пропст. Ове своје тврдње Ellis поткрепљује примерима улоге комунистичких партија у ослободилачким ратовима и револуцијама народа Југославије, Кине, Вијетнама и Малаје. Посебно истиче значај партијског рада у развоју

герилског покрета. Партија је важна због тога што може организовати школовање народа те тако осигурати да се то школовање изводи у погодном политичком духу. Другим речима шта је у герилском покрету политичка ситуација боља, то се у њему може боље вршити пропаганда и остварити да она допре до широких слојева народа.

Развијајући даље своју идеју, Ellis, исправно примећује да је герилска тактика непходна како би се њоме непријатељ ангажовао док се не изгради властита регуларна армија. Потом долази моменат када се та снага мора суочити са непријатељем у отвореној бици. Из свега изнетог писац изводи два битна ограничења. Прво је, да се регуларизација гериле не сме спровести брзо и друго, када се изграде редовне оружане снаге опасно је напустити формирање ту и тамо локалних герилских јединица. Још једном, на крају, аутор напомиње да су герилцима неопходно потребне чврсте везе са народом. Моћ може излазити из пушчане цеви, али прво ваља уверити народ да узме ту пушку, да се о њој стара, носи је наоколо годинама по најтежим пределима, а затим да непоколебљиво стане и повуче окидач. Да би се то извело, треба имати више од голе војне стручности.

Неопходно је напоменути да је аутор направио извесне пропусте, погрешне закључке, а у неким размишљањима показао непознавање појединих герилских покрета. Основну грешку, као и многи други прави када тврди да је герила само пратећи облик главне оружане борбе и када поистовећује герилски рат са ослободилачком борбом. Он није успео да до краја уочи и разјасни битне разлике између герилског рата, покрета отпора и паритзанског ратовања, као нижег облика оружане борбе једног народа. Тачно је да се у ослободилачким ратовима, у каснијој фази, прелази и на отворену, директну борбу са непријатељем, али у почетку су споредичне акције једини облици оружане борбе. То траје све донде док се не стекну услови за формирање регуларне ослободилачке армије. Када говори о герили у Југославији он констатује да је Тито водио борбу из које ће створити нови тип државе и објашњава постанак, развој и исход борбе народа Југославије. Међутим, не успева да сагледа поуке снажних примера наше народноослободилачке борбе, као стварне могућности сваког герилског рата да пређе у нови квалитет и прерасте у олободилачки рат и социјалну револуцију.

Користећи историјски метод Ellis анализира герилске ратове од настанка првих држава до данас и врши њихова упоређивања из чега изводи закључке. Намеће се питање да ли је могуће упоређивати герилске ратове у античком свету и ратове у XIX и XX веку и могу ли се такви ратови у старом веку уопште сматрати герилским ратовима. Огромне разлике постоје у употреби војних снага, технике и у методама вођења ратова, ако би упоређивали сукобе некада и данас. Ако се томе дода ниво развоја производних снага, владајући производни односи и адекватна друштвена свест, питање постаје још умесније.

Све изнете примедбе не умањују вредност ове књиге. Изложене чињенице само доприносе ширењу сазнања о герилском рату. Што се тиче ставова аутора може се рећи да су добрим делом основани и аргументовано потврђени. За оне које не бисмо прихватили можемо рећи: ако је погрешно закључио то је зато што је погрешно схватио, ако је погрешно схватио то је зато што је герилски рат погрешно интерпретиран у западној литератури. Погрешни закључци ће, неоспорно, изазвати дискусију. Само дискусија је довољна потврда вредности ове интересантне књиге. Зато је свесрдно препоручујемо свима који се баве овим питањем.

Владан Јончић